

Consultatieverslag AVV verzoeken BO Granen, BO Suiker en BO Aardappelen en overige akkerbouwgewassen

I. Inleiding

Van 3 december 2015 tot en met 8 januari 2016 kon via de website www.internetconsultatie.nl worden gereageerd op de verzoeken van de 'vereniging brancheorganisatie Granen', 'vereniging brancheorganisatie Suiker' en 'vereniging brancheorganisatie Aardappelen en overige akkerbouwgewassen' (hierna: BO Granen, BO Suiker en BO Aardappelen en overige akkerbouwgewassen), gericht aan de Minister van Economische Zaken (hierna: EZ) te besluiten dat akkerbouwers die geen lid zijn van de lid-organisaties (namelijk: Land- en Tuinbouworganisatie Noord, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie, Limburgse Land- en Tuinbouworganisatie) van de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (hierna: LTO Nederland) of de Nederlandse Akkerbouw Vakbond (hierna: NAV)(hierna: 'niet bij de BO's aangesloten akkerbouwers') en die zachte tarwe, rogge, gerst, haver, suikerbieten of aardappelen (poot-, consumptie- of zetmeelaardappelen) telen, worden verplicht jegens de drie BO's dezelfde financiële bijdrage af te dragen (via dezelfde betalingssystematiek en –grondslag) die akkerbouwers afdragen die worden vertegenwoordigd door de leden van de drie BO's.

De drie BO's beogen met de gezamenlijke financiële bijdrage van 'bij de BO's aangesloten akkerbouwers' én 'niet bij de BO's aangesloten akkerbouwers' onderzoeken te financieren die, na toekenning van de verzoeken door de Minister van EZ, in opdracht van de BO's zullen worden verricht ter uitvoering van het "Gezamenlijk programma Onderzoek en Innovatie van Brancheorganisatie Granen, Brancheorganisatie Suiker en Brancheorganisatie Aardappelen en overige akkerbouwgewassen" (hierna: Gezamenlijk programma).

Bij toekenning van de verzoeken door de Minister van EZ worden 'niet bij de BO's aangesloten akkerbouwers':

- die zachte tarwe, rogge, gerst of haver telen verplicht een jaarlijkse financiële bijdrage af te dragen aan de BO Granen,
- die suikerbieten telen verplicht een jaarlijkse financiële bijdrage af te dragen aan de BO Suiker,
- die aardappelen (poot-, consumptie- en zetmeelaardappelen) telen verplicht een jaarlijkse financiële bijdrage af te dragen aan de BO Aardappelen en overige akkerbouwgewassen.

De 'niet bij de BO's aangesloten ondernemers' zijn na toekenning van de verzoeken door de Minister van EZ onderworpen aan het toezicht op de naleving van de afdracht van de financiële bijdragen. Dit toezicht op de naleving zal de eigenstandige verantwoordelijk zijn van de BO's en wordt ook uitgevoerd door de BO's. Op het niet-nakomen van de verplichting tot financiële afdracht zullen de BO's wettelijke rente over het niet betaalde bedrag bij de betreffende akkerbouwer in rekening brengen en zullen invorderingskosten door de BO's in rekening worden gebracht bij de betreffende akkerbouwer die zijn betalingsverplichting jegens de BO(s) niet nakomt. De bij de drie BO's, de lid-organisaties van LTO Nederland en de NAV aangesloten akkerbouwers zullen ingevolge de statuten van deze organisaties op vergelijkbare wijze juridisch zijn gehouden tot het afdragen van de financiële bijdragen voor de financiering van het Gezamenlijk programma.

De beoogde periode waarbinnen de verplichting tot jaarlijkse afdracht van de financiële bijdrage jegens de BO's van toepassing zal zijn loopt vanaf het tijdstip dat de verzoeken door de Minister van EZ zijn toegekend, tot en met 31 december 2020.

Met deze internetconsultatie is uitvoering gegeven aan artikel 5:6 van de Regeling producenten- en brancheorganisaties en artikel 165 van de Europese integrale marktordeningsverordening (hierna: iGMO).

Artikel 5:6 Regeling producenten- en brancheorganisaties:

De minister [van Economische Zaken] stelt belanghebbenden in de gelegenheid hun zienswijze kenbaar te maken omtrent een op grond van artikel 165 van verordening 1308/2013 te nemen besluit.

Artikel 165 verordening (EU) Nr. 1308/2013:

Indien de voorschriften van een erkende producentenorganisatie, een erkende unie van producentenorganisaties of een erkende brancheorganisatie krachtens artikel 164 worden uitgebreid en de activiteiten waarop die voorschriften van toepassing zijn, van algemeen economisch belang zijn voor marktdeelnemers wier activiteiten met de betrokken producten verband houden, kan de lidstaat die de erkenning heeft verleend nadat zij alle relevante belanghebbenden heeft geraadpleegd besluiten dat ook niet bij de organisatie of de unie aangesloten individuele marktdeelnemers of groepen die voordeel hebben bij deze activiteiten, de volle financiële bijdrage die de leden betalen of een gedeelte daarvan aan de organisatie of de unie moeten betalen, voor zover die financiële bijdragen bestemd zijn voor de kosten die rechtstreeks uit de betrokken activiteiten voortvloeien.

II. Doel van de consultatie

Ter uitvoering van artikel 5:6 van de Regeling producten- en brancheorganisaties en artikel 165 van de iGMO heeft de Minister van EZ belanghebbenden verzocht te reageren op de aspecten die van belang zijn voor de besluitvorming van de Minister van EZ op de verzoeken van de drie BO's:

- De mate waarin wordt voldaan aan het vereiste van artikel 165 van de iGMO dat het 'Gezamenlijk programma' van algemeen economisch belang is voor marktdeelnemers wier activiteiten met de betrokken producten verband houden (de betrokken producten zijn: zachte tarwe, rogge, gerst, haver, suikerbieten, poot-, consumptie- of zetmeelaardappelen);

- De mate waarin 'niet bij de BO's aangesloten akkerbouwers' die zachte tarwe, rogge, gerst, haver, suikerbieten of poot-, consumptie- of zetmeelaardappelen telen en op wie de financieringsverplichting komt te rusten voordeel zullen hebben van de onderzoeken die ter uitvoering van het 'Gezamenlijk programma' zullen worden uitgevoerd.

Voorgelegde vragen

De volgende vragen zijn aan respondenten voorgelegd:

1. Geef aan en motiveer of u het eens bent met de onderbouwing van de BO Granen, de BO Suiker en de BO Aardappelen en overige gewassen dat de uitvoering van het Gezamenlijk programma van algemeen economisch belang is voor marktdeelnemers wier activiteiten met de betrokken producten (zachte tarwe, rogge, gerst, haver, suikerbieten, poot-, consumptie- of zetmeelaardappelen) verband houden;
2. Geef aan en motiveer of u het eens bent met de onderbouwing van de BO Granen, de BO Suiker en de BO Aardappelen en overige gewassen dat 'niet bij de BO's aangesloten akkerbouwers' voordeel zullen hebben bij de onderzoeken die ter uitvoering van het Gezamenlijk programma zullen worden verricht?
3. Geef uw oordeel over de door de drie BO's voorgestelde bijdrage per hectare met een tarief per gewas(groep) en de voorgestelde tarieven.

III. Opbrengst van de consultatie

Door de Minister van EZ is kenbaarheid gegeven aan de start van de raadpleging in de brief aan de Voorzitter van de Eerste Kamer (Kamerstukken I, 2015/2016, 33910, L, p.4) en de brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer (Kamerstukken II, 33910, nr. 24) van 1 december 2015. Deze brieven en een link naar de website www.internetconsultatie.nl zijn onder de aandacht gebracht van de agrarische pers, zodat vakbladen dit als nieuwsbericht konden opnemen. Op 3 december 2015 is er een nieuwsbericht op de website www.rvo.nl van de Rijksdienst van Ondernemend Nederland geplaatst over de openstelling van de internetconsultatie. Tot slot heeft de Brancheorganisatie Akkerbouw namens de drie BO's een persbericht verstuurd naar vakbladen.

De akkerbouwsector kent voor de hiervoor genoemde akkerbouwproducten meer dan 14.500 bedrijven. Ondanks de bekendheid die vanuit EZ en de BO is gegeven aan de internetconsultatie, zijn er 45 reacties ontvangen.

Van de 45 reacties zijn er 34 reacties afkomstig van akkerbouwers die bij een positief besluit op de verzoeken van de BO's zullen moeten gaan meebetalen aan het Gezamenlijk programma. 11 reacties zijn afkomstig van partijen verder in de akkerbouwketen of van buiten de sector voor wie de verbindverklaring geen gevolgen zullen hebben. 17 reacties bevatten kritische noten. 18 respondenten hebben aangegeven akkoord te gaan met publicatie van hun reacties. Deze reacties zijn op 11 januari jl. gepubliceerd.

De reacties op de internetconsultatie zijn overwegend positief. De negatieve reacties zijn niet allemaal inhoudelijk beargumenteerd en gaan niet altijd inhoudelijk in op de voorgelegde vragen.

Hieronder wordt op hoofdlijnen in gegaan op de reacties.

Uit de consultatie (inclusief de niet-gepubliceerde reacties) komt het volgende beeld naar voren.

1. Algemeen economisch belang

Een meerderheid van de respondenten staat achter de onderbouwing van de drie BO's en vindt de uitvoering van het Gezamenlijk programma van de drie BO's belangrijk en relevant voor de hele sector, zowel voor de korte als voor de lange termijn. Zij vinden het van belang om onderzoek collectief op te pakken zodat de (internationale) positie van de akkerbouwsector kan worden verstevigd en de sector de diverse uitdagingen waarvoor de sector staat aan kan gaan. Gecoördineerd onderzoek voorkomt bovendien dat onderzoek dubbel wordt uitgevoerd. Wel moet vooral onderzoek opgepakt worden dat niet door marktpartijen wordt opgepakt.

Een klein deel van de respondenten is daarentegen van opvatting dat het Gezamenlijk programma niet in het belang is voor de akkerbouwsector. Zo zouden hogere opbrengsten door onderzoek leiden tot lagere prijzen: daar zou alleen de consument voordeel van hebben. Daarom zou de overheid het onderzoek moeten betalen. Een enkele respondent geeft aan geen invloed te hebben op het soort onderzoek dat zal worden gedaan. Tot slot geeft een enkeling aan dat ketenpartners als toeleveranciers of afnemers/verwerkers al voldoende onderzoek financieren.

2. Voordeel

Het algemene beeld dat volgt uit de consultatie is dat respondenten vinden dat alle akkerbouwers belang hebben bij gewas overschrijdend onderzoek. Een meerderheid van de respondenten vindt het belangrijk dat ook niet bij de drie BO's aangesloten akkerbouwers bijdragen aan de kosten van het Gezamenlijk programma, omdat de uitkomsten van het onderzoek ook voor hen beschikbaar zullen komen. Niet-aangesloten akkerbouwers zouden anders kunnen profiteren van de ontwikkelde kennis zonder dat zij daaraan hebben meebetaald. Het uitsluiten van niet-aangeslotenen van de onderzoeksresultaten is volgens een aantal respondenten geen haalbare kaart.

Daarentegen geeft een enkeling aan dat juist onderzoek niet veel oplevert voor het verdienmodel van de akkerbouwer: andere factoren (zoals weersomstandigheden en de markt) hebben daarop meer invloed. Ook zouden niet de akkerbouwers, maar de consument voordeel hebben van onderzoek omdat onderzoek zou resulteren in lagere prijzen. Dus moet de consument of de overheid betalen voor onderzoek. Ook wordt genoemd dat financiering 'vanuit Brussel' eerlijker zou zijn omdat ook het buitenland kan profiteren van de onderzoeksresultaten.

3. Voorgestelde bijdrage/tarieven

Een meerderheid van de respondenten vindt de voorgestelde tarieven redelijk en acceptabel. Het door de BO's voorgestelde onderscheid in tarieven voor hoog en laag renderende gewassen beschouwt men in het algemeen als redelijk. Voor dergelijke bedragen is het niet mogelijk om zelf onderzoek te financieren. Een enkele respondent geeft aan dat wèl achteraf beoordeeld moet worden of de tarieven redelijk waren: de BO's zouden dus achteraf verantwoording moeten afleggen over de besteding van de middelen.

Enkele respondenten vinden de tarieven echter te laag of juist te hoog en een niet op te brengen lastenverzwaring waar niks tegenover staat. Een enkeling vindt dat leden van (de lid-organisaties van) LTO Nederland en de NAV korting zouden moeten krijgen op de tarieven, omdat zij al betalen voor het lidmaatschap van deze

organisaties. Of dat voor een gewas als koolzaad een lager tarief gerekend zou moeten worden. Een enkele respondent vindt de uitvoeringskosten te hoog. Een respondent zou financiering vanuit de 2e pijler van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (plattelandontwikkeling) beter vinden omdat het per bedrijf veel geld gaat kosten.

Tot slot bestaat de inbreng van enkele respondenten uit algemene opmerkingen. Deze worden hierna toegelicht.

Algemene opmerkingen

Een klein deel van de respondenten is van opvatting dat het systeem van de BO's een stap terug is naar de tijd van de productschappen, afschaffing heeft geen nut gehad als "we weer op de oude voet doorgaan". Een ander deel vindt echter dat de productschappen nooit opgeheven hadden moeten worden.

En: deelname aan het Gezamenlijk programma zou los moeten staan van verplichte betaling. Samenwerken moet natuurlijk verlopen en niet via dwang.

IV. Wat is op hoofdlijnen met de reacties gedaan

De reacties op de internetconsultatie leiden niet tot een wijziging in de door de Minister van Economische Zaken voorgenomen besluiten op de verzoeken van de drie BO's aanvragen, omdat uit de consultatie niet is gebleken dat deze niet voldoen aan de iGMO-voorwaarden.

Hieronder wordt inhoudelijk ingegaan op de reacties:

Onderzoek wordt door de overheid beschouwd als een private taak. Erkende producenten- en brancheorganisaties kunnen gebruik maken van de mogelijkheden die de iGMO biedt en onder de voorwaarden die de iGMO stelt om onderzoek collectief te financieren. Daarmee is het iGMO stelsel wezenlijk anders dan het voormalige stelsel van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

In het kader van het plattelandontwikkelingsbeleid (2e pijler Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) en het topsectorenbeleid betaalt de overheid mee aan onderzoek waarvoor subsidie is toegekend aan ondernemers die daarvoor een aanvraag hebben ingediend en in aanmerking komen. Daarnaast financieren ook ketenpartners in de akkerbouwsector onderzoek, maar hierbij gaat het doorgaans niet om gewas overschrijdend onderzoek. De reacties van enkele ketenpartners bevestigen dit ook.

Het is juist dat ook andere factoren dan onderzoek invloed hebben op het verdienmodel van de akkerbouwers. Gewasoverschrijdend onderzoek draagt echter ook bij aan het verdienmodel. Niet alleen de BO's tonen dat aan in hun verzoeken, een deel van de respondenten bevestigt dit.

De voorgestelde bijdrage bedraagt per akkerbouwer circa 55% van de tarieven die het Productschap Akkerbouw in zijn laatste representatieve jaar hanteerde (2012). Dit komt deels omdat in de verzoeken van de BO's vanuit het oogpunt van doelmatigheid slechts enkele gewassen (aardappelen, suikerbieten en granen) worden belast. Uit doelmatigheidsoogpunt worden geen bijdragen gevraagd aan telers van gewassen met kleine arealen, koolzaad is een van die gewassen. Daarbij zullen de bijdragen uitsluitend worden gebruikt voor de kosten die rechtstreeks

volgen uit de uitvoering van het Gezamenlijk programma. De heffingen van het opgeheven productschap werden ook voor andere doeleinden ingezet.

In het Gezamenlijk programma geven de drie BO's aan dat iedere marktdeelnemer wensen voor onderzoek en innovatie kan indienen. Deze wensen vormen de basis voor het jaarlijkse uit te voeren programma. Hoe het budget over de diverse onderzoeksonderwerpen wordt verdeeld, is vooraf niet exact te schatten. Wel geven de drie BO's in hun Gezamenlijk programma aan hoe de ambities zich verhouden tot het budget. De BO's hebben in hun Gezamenlijk programma aangegeven dat zij jaarlijks in een openbare publicatie inzichtelijk maken welk budget er aan welke onderzoeken is besteed. In dit budget inbegrepen is onder andere de financiering van de uitvoeringskosten die rechtstreeks voortvloeien uit de uitvoering van het Gezamenlijk programma, circa 10% van het budget. Het betreft een inschatting van kosten verbonden aan de coördinatie van het onderzoek, de kosten van het systeem van registratie van telers die verplicht zijn de financiële bijdrage te voldoen, de kosten van de jaarlijkse verzameling van gegevens over de arealen waarover de financiële bijdrage wordt opgelegd, de kosten van inning en incasso en de kosten van afstemming van en communicatie over het programma en de verplichtingen.

Akkerbouwers die lid zijn van (de lid-organisaties van) LTO Nederland of de NAV zullen niet alleen de gevraagde bijdragen voor het Gezamenlijk programma gaan betalen, maar tevens contributie voor hun lidmaatschap van (de lid-organisaties van) LTO Nederland of de NAV. Die kosten bedragen tussen de 10 en 15 euro per akkerbouwer per jaar. De iGMO staat niet toe dat niet bij de BO aangesloten akkerbouwers een hoger tarief wordt opgelegd dan bij de BO aangesloten akkerbouwers. Zij kunnen slechts worden verplicht de volle financiële bijdrage te betalen die de aangesloten akkerbouwers betalen voor de financiering van het Gezamenlijk programma of een gedeelte daarvan. Daarbij levert het lidmaatschap van LTO Nederland en/of de NAV ongetwijfeld voordelen op die niet zijn gerelateerd aan het Gezamenlijk programma van de BO's.

V. Vervolg

Conform de toezegging van de Minister van Economische Zaken tijdens de debatten in 2014 met de Eerste en Tweede Kamer over de Wet opheffing bedrijfslichamen legt de minister de door hem voorgenomen besluiten op de verzoeken voor aan de Eerste en de Tweede Kamer. Daarna kan de Minister een definitief besluit nemen over de verzoeken van de drie BO's. Deze besluiten worden gepubliceerd in de Staatscourant en gemeld aan de Europese Commissie.